

Kreiszné Hudák Emese:

A demográfiai változások munkaerőpiaci hatásai Magyarországon

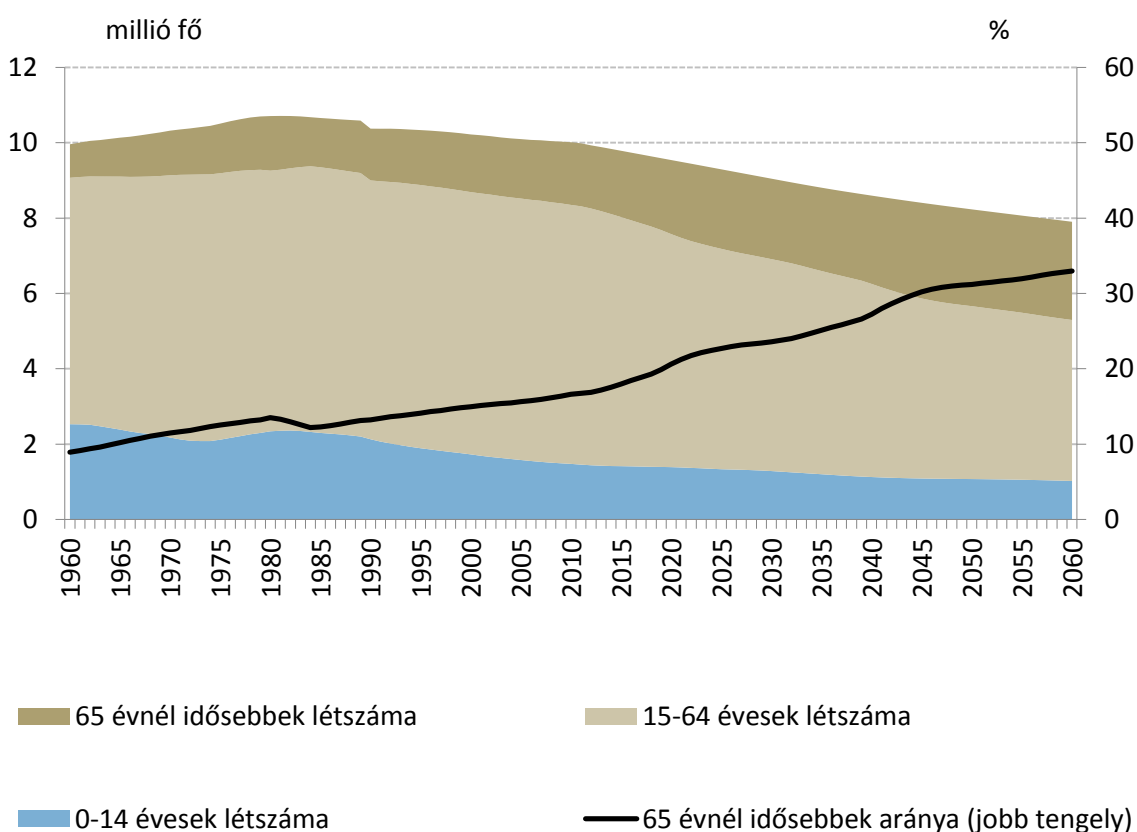
Az európai tendenciákhoz hasonlóan Magyarországon is a társadalom elöregedése jellemzi a hosszú távú demográfiai folyamatokat, amit egyrészt a korábbi évtizedekben megfigyeltnél alacsonyabb születésszám, másrészt a várható élettartam fokozatos emelkedése okoz. A demográfiai változások hatására jelentősen mérséklődhet a munkaképes korúak létszáma hazánkban, így a termelésbe bevonható munkaerő számottevően csökkenhet több évtizedes időtávon. Az aktív korú népességre háruló gazdasági terhek jelentősen emelkedhetnek a demográfiai függőségi mutatók alapján: az időskori függőségi ráta megduplázódhat hazánkban 2060-ig a jelenlegi sinthez képest. A tisztán demográfiai mutatók ugyanakkor felülbecsülhetik az elöregedés tényleges gazdasági hatásait. A demográfiai változások munkapiaci és gazdasági hatásait egyrészt a gazdasági szereplők alkalmazkodása is enyhítheti, másrészt a hatások aktív gazdaságpolitikai felkészüléssel tovább mérsékelhetőek. Ilyen lépés lehet például az alacsony aktivitási rátájú csoportok munkapiaci részvételének növelése, a munkaerő minőségi jellemzőinek és a népesség egészségi állapotának további javítása. Mindezek mellett a gyermekvállalás támogatása rövid távon is fontos társadalompolitikai célkitűzés a magyar népesség korstruktúrája alapján, mivel az 1970-es években született Ratkó-unokák néhány éven belül elhagyják a szülőképes kort.

1. A demográfiai folyamatok alakulása Magyarországon

Hazánkban az 1980-as évek óta a népesség létszámának csökkenése és a társadalom fokozatos elöregedése figyelhető meg (1. ábra), amiben jelentős szerepet játszik a korábbi évtizedekben megfigyeltnél alacsonyabb születésszám. 1981-ben Magyarország népességének létszáma 10,7 millió főt tett ki, ami 1990-re 10,4 millió főre csökkent, 1990 és 2010 között pedig további 360 ezer fővel mérséklődött. A várható élettartam fokozatos emelkedésének hatására ugyan mérséklődött a halálozások éves száma, de a születésszám ennél is nagyobb mértékben esett vissza az elmúlt két évtizedben. A születések száma az 1991. évi 127 ezer főről egy évtized alatt mintegy 30 ezer fővel mérséklődött, ezt követően az ezredforduló és a gazdasági válság között 95 és 100 ezer fő között stagnált, majd a válságot követően, 2008 és 2010 között, két év alatt 90 ezer főre csökkent. A születések száma nem képes ellentételezni a halálozások miatti létszámcsökkenést, így az elmúlt években a természetes népességfogyás következtében átlagosan évi 38 ezer fővel csökkent a magyar népesség létszáma (2. ábra).

A korstruktúra változását a társadalom elöregedése jellemzi hazánkban. A népességben belül a fiatalok (0–14 évesek) és a munkaerőpiac szempontjából releváns, 15–64 évesek létszáma is csökkenést mutat, miközben a 65 évnél idősebbek csoportja egyre nagyobb részarányt tesz ki (1. ábra). A társadalom elöregedése két tendenciára – az alacsony születésszámra és a várható élettartam fokozatos emelkedésére – vezethető vissza. A korábbi évtizedekben megfigyeltnél alacsonyabb születésszám az idősebb generációkhoz képest kisebb létszámú fiatal évjáratokat eredményez, és a szülőképes korú nők jövőbeli létszámát is mérsékli, a várható élettartam növekedése miatt az idősebb generációk tagjai hosszabb ideig élnek.

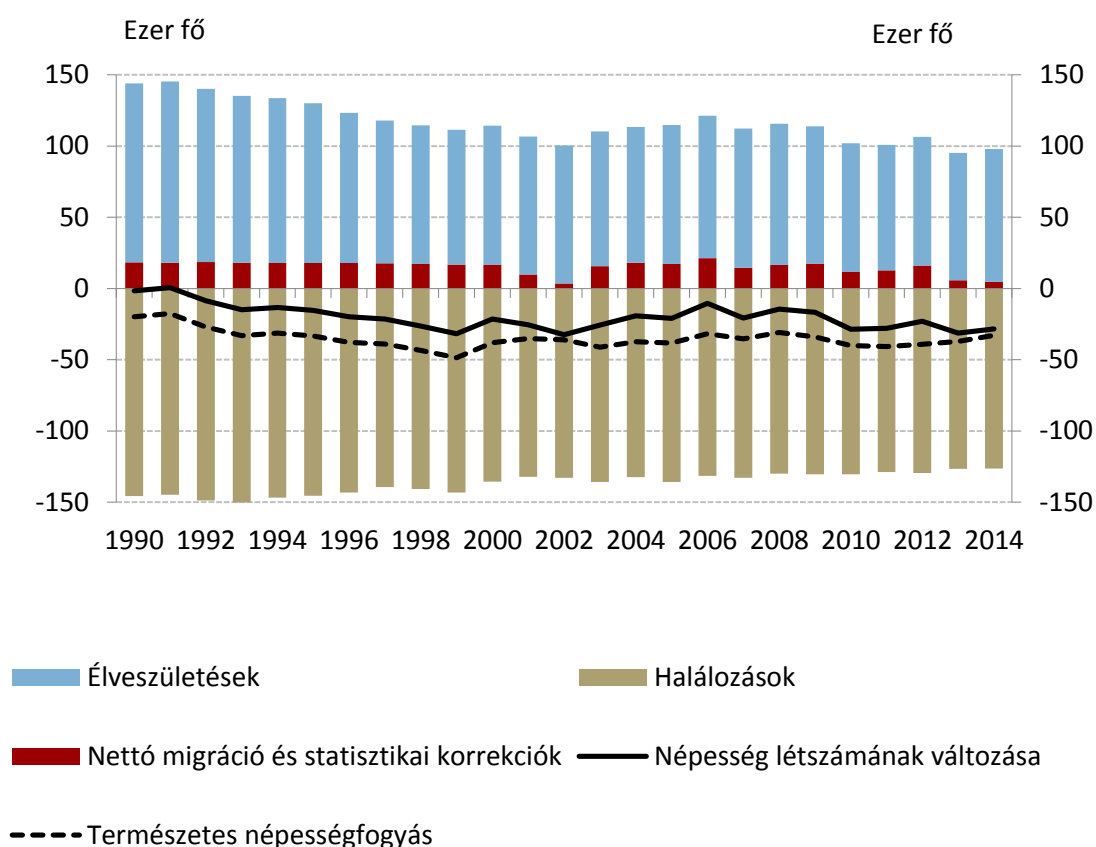
1. ábra: A magyar népesség korcsoportok szerinti létszáma Magyarországon, 1960–2060

Megjegyzés: Az 1960 és 2010 közötti tényadatok az Eurostat adatbázisából származnak, a 2011 és 2060 közötti értékek a KSH NKI (2015) alapváltozatának adatait mutatják be.

Forrás: Eurostat, KSH NKI (2015)

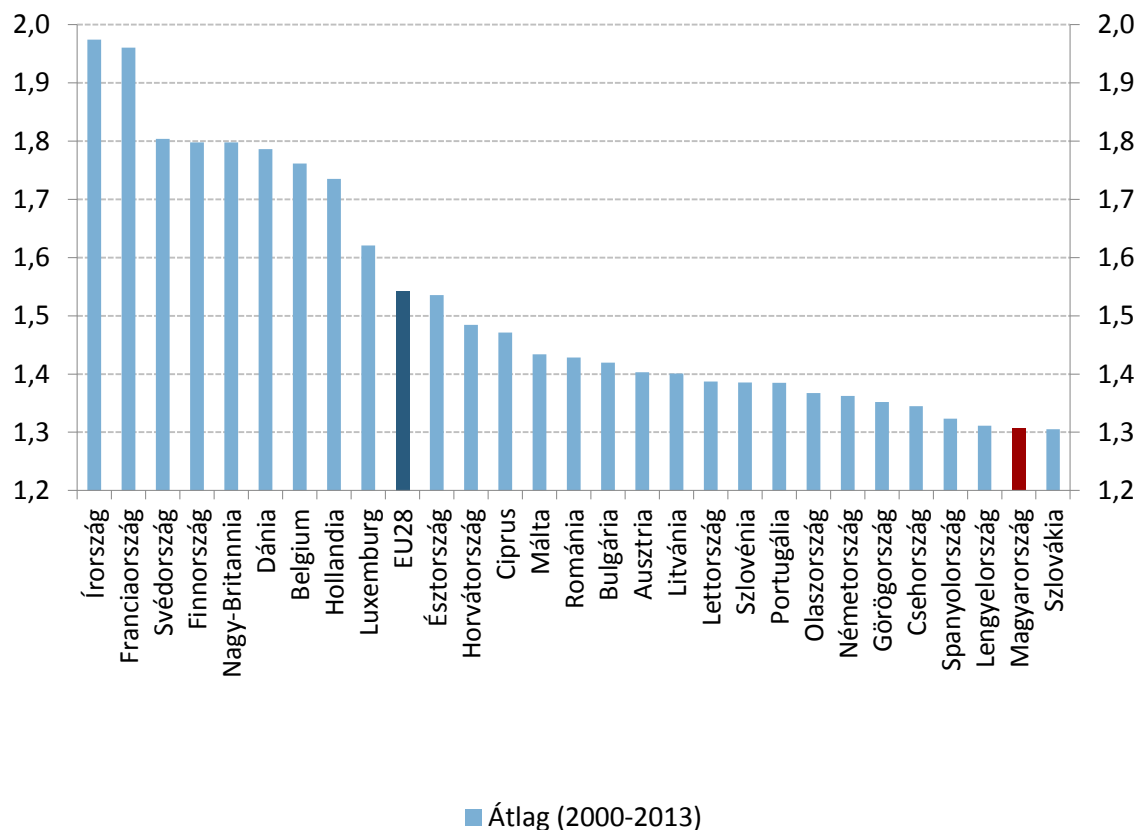
2. ábra: A magyar népesség létszámváltozásának dekompozíciója, 1990–2014

Forrás: Eurostat

Magyarországon a teljes termékenységi arányszám európai összevetésben rendkívül alacsony (3. ábra). A termékenységi ráta az ezredforduló óta 1,23 és 1,35 között ingadozott hazánkban, és az elmúlt években megfigyelt emelkedő tendencia ellenére is érdemben elmarad a hosszú távú reprodukcióhoz szükséges 2,1-es értéktől. Európai összevetésben is az egyik legalacsonyabb értéket jelenti a magyar érték. Az Európai Unión belül a termékenységi ráta nagy szóródást mutat: Írországból és Franciaországból 2 körül, míg a visegrádi és a dél-európai országokban 1,3–1,4 körül alakult az elmúlt években. Annak ellenére, hogy a legutóbbi, 2013. évi magyar adat az ezredforduló óta a legmagasabb értéket mutatja (1,35), Magyarország ez alapján a 28 tagállam között mindössze a 22. helyen áll. A népesség előregedését hazánkban nagyrészt az alacsony születésszám okozza, és csak kisebb részt magyarázza a várható élettartam emelkedése. A várható élettartam az ezredforduló óta kismértékben emelkedett Magyarországon, szintje és a növekedés mértéke elmarad az uniós országokra vonatkozó átlagos értéktől. A 60 éves korban várható életevek száma 2013-ban átlagosan mintegy 24 év volt az Európai Unió országaiban, a Magyarországra jellemző érték (20 év) az alacsonyabbak közé tartozik.

3. ábra: A teljes termékenységi arányszám alakulása az Európai Unió országaiban

Forrás: Eurostat

A magyar népesség jövőbeni alakulását bemutató, jelenleg rendelkezésre álló előrejelzések alapján a következő évtizedekben folytatódhat a népesség létszámcsökkenése, és felgyorsulhat az elöregedés. A népesség létszámára vonatkozó kivetítések azonban sok bizonytalanságot tartalmaznak, amit jól tükröz az, hogy a különböző előrejelzések eredményei nagy különbséget mutatnak. A népesség létszáma 2060-ban a 6,7 és 9,4 millió fő közötti sávban alakulhat az egyes előrejelzések alapján (1. táblázat). A KSH NKI (2015) és az ENSZ kivetítésének (UN, 2015) alapváltozata is 7,9 milliós népességlétszámot mutat 2060-ra, így 2 millió fős létszámcsökkenéssel számolnak több évtizedes időtávon. Az Eurostat 2013-ban készített népesség-előrejelzésének alapváltozata ezeknél magasabb, 9,2 milliós népességlétszámot vetít előre, elsősorban a migrációra vonatkozó eltérő feltételezések miatt.

1. táblázat: A magyar népesség létszámának várható alakulása 2060-ig az egyes népesség-előrevetítések alapján (millió fő)

Forrás	Népesség-előrevetítés típusa	2020	2040	2060	2060-2010
KSH NKI (2015)	Alap változat	9,5	8,6	7,9	-2,1
	Alacsony változat	9,5	8,1	6,7	-3,3
	Magas változat	9,6	8,9	8,7	-1,3
Eurostat (2013)	Alap változat	9,8	9,5	9,2	-0,8
	Migráció nélküli változat	9,7	8,8	7,9	-2,1
	Magasabb várható élettartamot	9,8	9,6	9,4	-0,6
ENSZ (2015)	Alap változat	9,7	8,8	7,9	-2,1
	Alacsony változat	9,6	8,2	6,7	-3,3
	Magas változat	9,8	9,4	9,2	-0,8
Világbank (2015)	Alap változat	9,7	9,1		

Forrás: Eurostat (2013), KSH NKI (2015), UN (2015), Világbank (2015)

A népesség-előrevetítések eltérő feltételezések mentén becslik meg a népesség várható létszámát és korösszetételét, amit a termékenységi ráta és a várható élettartam alakulása, valamint a nettó migráció egyenlege határoz meg. Valamennyi előrejelzés a termékenységi ráta emelkedését feltételezi. A KSH NKI (2015) alapváltozata alapján a ráta eléri a jelenlegi 1,6 körüli uniós átlagot, és ezen a szinten stabilizálódik 2060-ig. Az Eurostat (2013) kivetítése a termékenységi ráta fokozatos felzárkózásával számol, ami 2060-ra 1,74 lehet. A termékenységi arányszám jövőbeli alakulását a gyermekvállalási hajlandóság mellett érdemben befolyásolja a szülőképes korú nők létszáma is. Mivel a következő évtizedekben ezen csoportnál jelentősebb létszámcsökkenésre számíthatunk, így az emelkedő termékenységi ráta ellenére is fokozatosan csökkenő születésszám várható, ami a népességszám jelentős mérséklődését eredményezheti 2060-ig. A 2013. évi mintegy 90 ezres születésszám 2060-ra 85 ezer fő közelébe csökkenhet az Eurostat (2013) alappályája és 63 ezer főre a KSH NKI (2015) alapváltozata alapján. Az egyes előrevetítések ugyanakkor eltérést mutatnak a migrációs hipotézisek esetében.

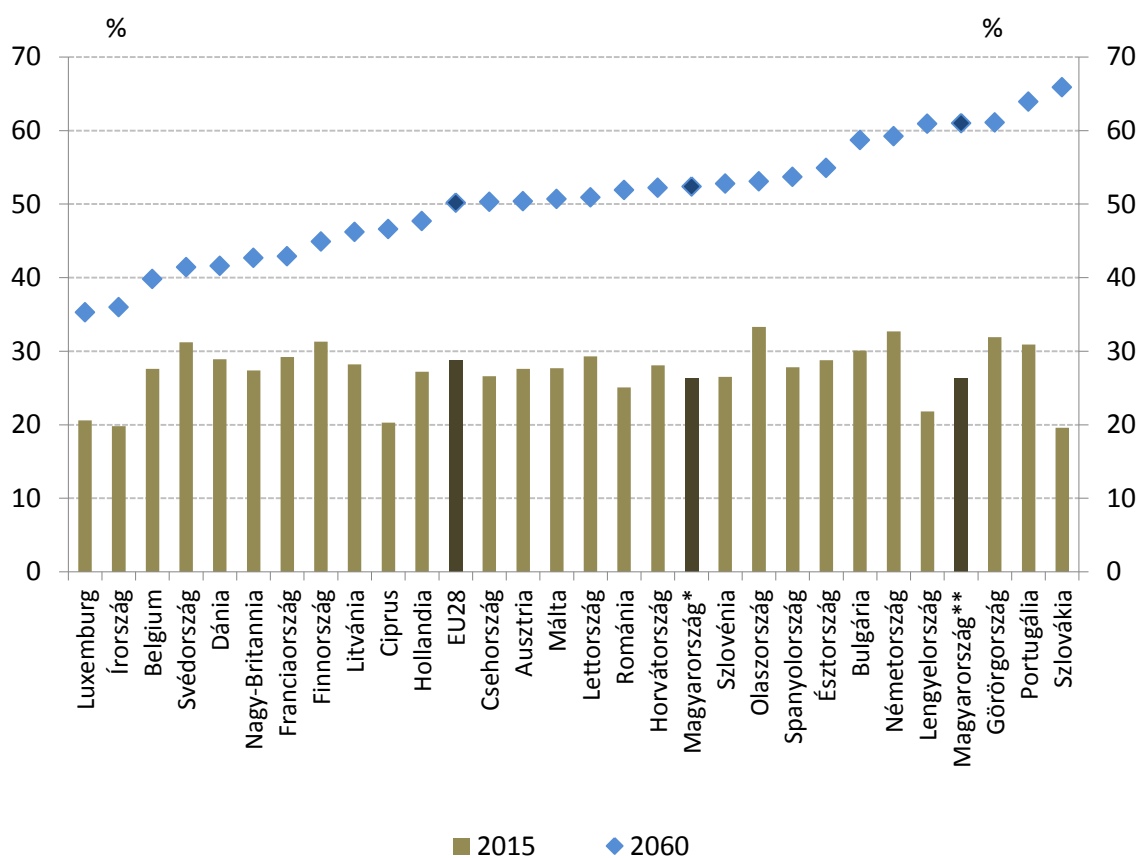
Magyarországon az elöregedés mértéke meghaladhatja az uniós átlagot a tisztán demográfiai függőségi mutatók alapján. Az elöregedés mértékét több mutatószámmal is meg lehet ragadni. Ilyen például a 60 vagy 65 éven felüliek népességen¹ belüli aránya, valamint a demográfiai függőségi mutatók és azok módosított tartalmú változatai. A 65 évnél idősebbek népességen belüli aránya a 2015. évi 18 százalékról 30-33 százalék közelébe emelkedhet hazánkban 2060-ig az egyes népesség-előrejelzések alapján. Az Európai Unió országában a 65 évnél idősebbek aránya a 2015. évi mintegy 19 százalékról 28,4 százalékra emelkedhet 2060-ig (Eurostat, 2013), így az idősebb generációk átlagos részarány-növekedése kisebb mértékű lehet az EU-ban, mint hazánkban.

Az időskori függőségi ráta a jelenlegi sinthez képest megduplázódhat 2060-ig Magyarországon, így a tisztán demográfiai függőségi mutatók alapján az aktív korúakra háruló „eltartási terhek” jelentős emelkedése várható. Az időskori függőségi ráta azt mutatja meg, hogy az időskorúak (65

¹ Tekintve, hogy a legtöbb európai országban egyre inkább 65 év felé közelít az öregségi nyugdíjkorhatár, elemzésünkben a 65 év feletti csoportját vizsgáljuk.

évnél idősebbek) létszáma hogyan viszonyul a munkaképes korúak (15–64 évesek) létszámához. A mutató a 2015. évi 26 százalékról az Eurostat (2013) alapján 52 százalékra, a KSH NKI (2015) előreszámítása alapján 61 százalékra emelkedhet 2060-ig Magyarországon, így az európai átlagos érték (50%) fölé kerülhet a mutató (4. ábra). Míg 2015-ben 100 munkaképes korú egyénre 26 időskorú jut, addig 2060-ban 100 munkaképes korúra kétszer annyi, 52–61 időskorú juthat. A teljes függőségi mutató ennél kisebb mértékben növekedhet, mivel a gyermekek létszámcsökkenése részben ellensúlyozhatja az idősek részarányának emelkedését. A teljes függőségi mutató 2060-ra 85 százalékot tehet ki, ez azt jelenti, hogy a munkaképes kornál fiatalabb és idősebb generációk létszáma meg fogja közelíteni a munkaképes korúak állományát.

4. ábra: Az időskori függőségi ráta várható alakulása az Európai Unió országaiban 2015-ben és 2060-ban

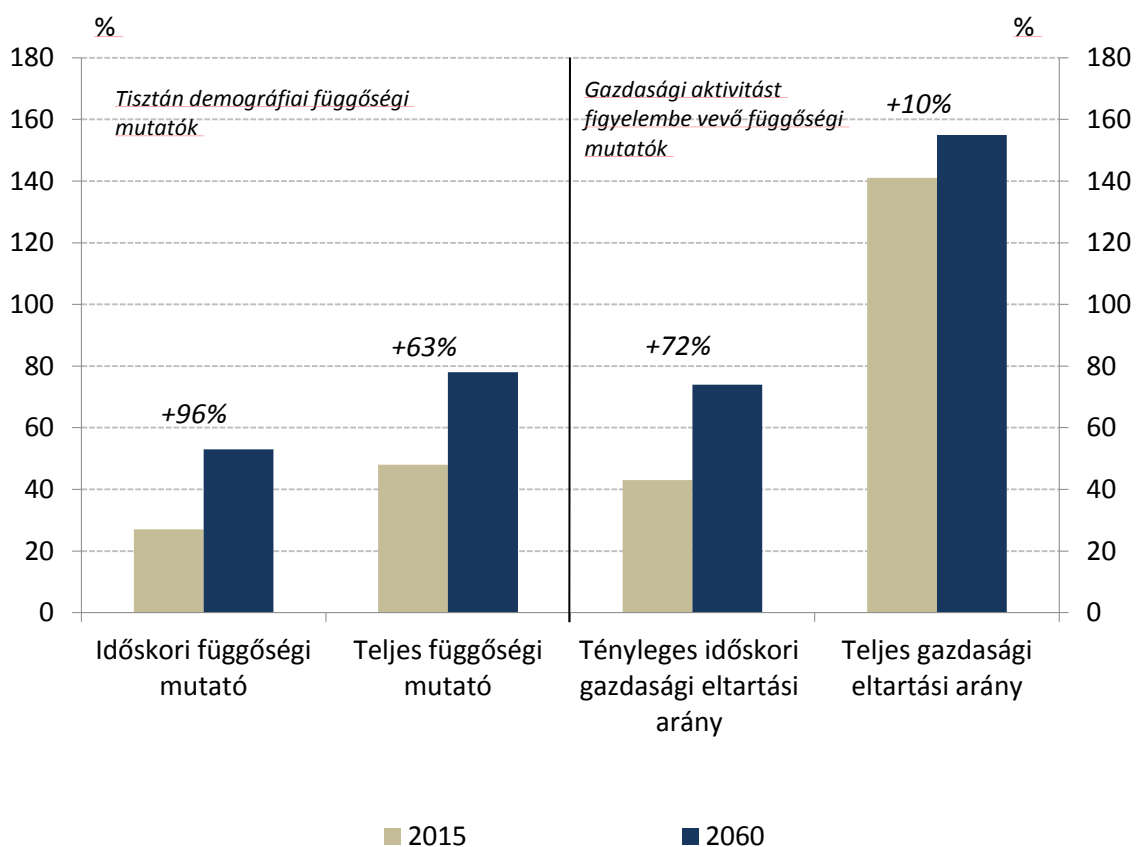
Megjegyzés: *Eurostat, **KSH NKI (2015). A többi adat forrása az Eurostat (2013) népesség-előrejelzése.

Forrás: Eurostat, KSH NKI (2015), Eurostat (2013)

A demográfiai mutatók által jelzett mértéknél mérsékeltebb lehet az elöregedés hatása a munkaerőpiaci aktivitást figyelembe vevő függőségi mutatók alapján. Ezek a mutatók figyelembe veszik egyrészt, hogy az idősebb generációk tagjai 65 éves kornál tovább dolgozhatnak, másrészt, hogy a munkaképes korúak közül kik jelennek meg a munkapiacon, így azt mutatják meg, hogy ténylegesen hány inaktív fog jutni egy aktívra. Ilyen mutató például a tényleges gazdasági időskori eltartási arány és a teljes gazdasági eltartási arány.

- A **tényleges gazdasági időskori eltartási arány** abban tér el az időskori függőségi rátától, hogy **a 65 év feletti inaktívak létszámát viszonyítja a 15–64 éves foglalkoztatottak létszámához**. A gazdasági eltartási arányt mérsékelheti a foglalkoztatottak létszámának és az időskorban tovább dolgozók létszámának növekedése is. A tényleges időskori gazdasági eltartási ráta 2015-ben 43 százalékot tett ki hazánkban (EC, 2014), így 100 munkaképes korú foglalkoztatottra 43 inaktív időskorú egyén jutott 2015-ben. Ugyanez az arány 74 százalékos lehet 2060-ban az Európai Bizottság becslése alapján, így a növekedés mértéke elmaradhat az időskori függőségi ráta emelkedésének mértékétől (5. ábra).
- A **teljes gazdasági eltartási arány** (total economic dependency ratio) az inaktívok létszámát a 15 és 64 év közötti foglalkoztatottakhoz viszonyítja, így megmutatja, hogy **egy foglalkoztatott hány egyént tart el**. A teljes függőségi rátától abban különbözik, hogy az eltartottak létszámát a munkaképes korúak helyett a ténylegesen foglalkoztatottakhoz viszonyítja, így az egy főre jutó gazdasági teljesítmény szempontjából relevánsabb mutatószám. A mutató értéke a kedvezőtlen demográfiai folyamatok ellenére mérsékelhető, amennyiben a foglalkoztatottak létszáma az eltartottak számánál nagyobb ütemben növekszik. A teljes gazdasági eltartási arány 141 százalékot tett ki 2015-ben, így szintjében meghaladja a teljes függőségi ráta értékét, de a ráta növekedésének mértéke mindössze 10 százalék lehet 2060-ig, szemben a teljes függőségi ráta esetében várható 63 százalékos növekménnyel. Ez azt jelenti, hogy míg 2015-ben 100 foglalkoztatott 141 inaktív egyént tartott el, 2060-ban 100 foglalkoztatottra 155 inaktív egyén juthat majd. Ez alapján **a nemzetközi összevetésben alacsony magyar aktivitási ráta további növelésével jelentősen mérsékelhetőek az előregedés gazdasági hatásai**.

5. ábra: Függőségi mutatók Magyarországon 2015-ben és 2060-ban

Forrás: EC (2014)

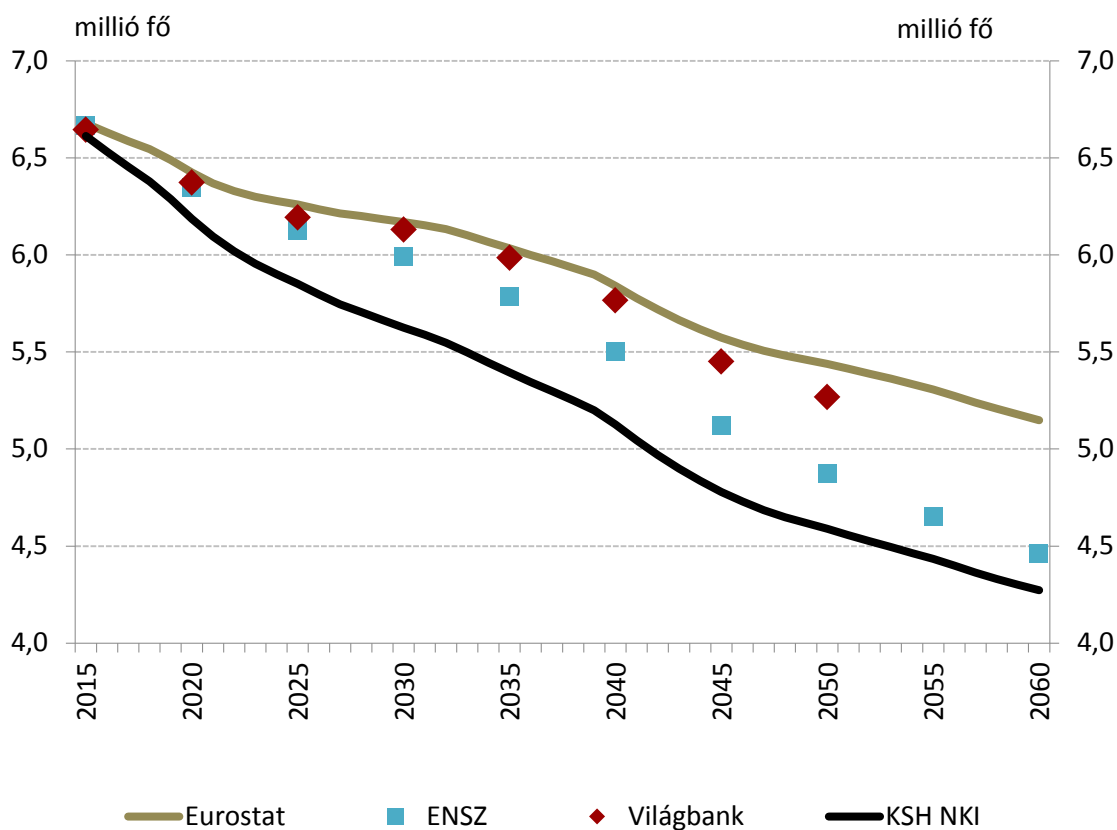
2. Munkaerőpiaci hatások

A népesség létszámának és korösszetételének megváltozása több csatornán keresztül is hatással lehet a fő makrogazdasági változók, így a gazdasági teljesítmény alakulására is. A demográfiai változások a kínálati és a keresleti oldalon egyaránt kifejtik hatásukat: a kínálati oldalról a munkapiaci, a tőkefelhalmozási és a termelékenységi csatornákon keresztül hatnak a gazdasági teljesítményre, a keresleti oldalon a fogyasztáson és a megtakarításon, valamint a költségvetési csatornán keresztül. Jelen cikk a munkaerőpiaci hatásokat mutatja be, a többi hatást részletesebben is bemutatja Kreiszné Hudák és szerzőtársai (2015) tanulmánya.

Munkaerőpiaci szempontból a legjelentősebb demográfiai változás előretekintve a munkaképes korú népesség létszámának várhatóan jelentős mértékű csökkenése. Mindez azért fontos, mert a termelésbe bevonható munkaerő számottevően csökkenhet Magyarországon. A munkaképes korúak állománya, azaz a 15–64 évesek létszáma a 2015. évi 6,6 millió főről 4,3 millió főre mérséklődhet 2060-ig hazánkban. 2060-ban a jelenlegi állomány létszámának egyharmadával kisebb lesz a potenciálisan elérhető munkakínálat. A munkaképes korúak népességen belüli aránya is jelentősen – a 2015. évi 68 százalékról 54 százalékra – mérséklődhet 2060-ig. Ennél kisebb visszaesés jelentkezhethet az Európai Unió egészében, ahol a munkaképes korúak létszáma 2015-höz képest 11 százalékkal csökkenhet 2060-ig, szemben a hazánkban várható 35 százalékos létszámcsökkenéssel. Emellett Magyarországon a munkaképes korúak körében is fokozatos kismértékű

előregedésre lehet számítani. A különböző előrevetítéseket áttekintve az látható, hogy **a munkaképes korúak létszáma a 4,2 és 5,1 millió fő közötti sávban alakulhat 2060-ban.**

6. ábra: A munkaképes korú népesség létszámának várható alakulása 2015 és 2060 között Magyarországon különböző népesség-előrevetítések alapján

Megjegyzés: Az ábrán az előrevetítések alapváltozatait mutatjuk be. A Világbank (2015) kivételése 2050-ig tart.

Forrás: Eurostat (2013), KSH NKI (2015), Világbank (2015), UN (2015)

A demográfiai folyamatok előtekintve egyre erősebb munkaerő-kínálati kihívást jelenthetnek. A munkaképes korúak létszáma az 1970-es években még 5 százalékkal növekedett az 1960-as évek átlagos létszámához képest, és az azt követő évtizedekben lényegében stagnált egészen a 2010-es évek elejéig. A KSH NKI (2015) népesség-előrevetítésének alapváltozata alapján a 2010-es években 4,5 százalékkal mérséklődhet a munkaképes korúak létszáma a megelőző évtized átlagához képest.

A demográfiai változások a 2020-as és a 2040-es években okozhatják a legjelentősebb munkaerőpiaci hatást, ekkor ugyanis 11-11 százalékkal eshet vissza a munkaképes korúak állománya a megelőző évtizedek átlagához képest (2. táblázat). Ebben szerepet játszhatnak a munkaképes korúak körébe belépő új évjáratoknál lényegesen nagyobb létszámú Ratkó-generációk is, akik ezekben az évtizedekben érik el a 65 éves kort. Hasonló tendenciák rajzolódnak ki az Eurostat (2013) előrejelzése alapján is, ami a munkaképes korúak körében némileg kisebb, összesen 25 százalékos létszámcsökkenéssel számol 2010 és 2060 között, szemben a KSH NKI (2015)

alpváltozata alapján adódó 38 százalékos csökkenéssel.

2. táblázat: A munkaképes korúak létszámának várható alakulása, 2010–2059

Forrás	Népesség-előrevetítés típusa	2020	2040	2060	2060-2010
KSH NKI (2015)	Alap változat	9,5	8,6	7,9	-2,1
	Alacsony változat	9,5	8,1	6,7	-3,3
	Magas változat	9,6	8,9	8,7	-1,3
Eurostat (2013)	Alap változat	9,8	9,5	9,2	-0,8
	Migráció nélküli változat	9,7	8,8	7,9	-2,1
	Magasabb várható élettartamot	9,8	9,6	9,4	-0,6
ENSZ (2015)	Alap változat	9,7	8,8	7,9	-2,1
	Alacsony változat	9,6	8,2	6,7	-3,3
	Magas változat	9,8	9,4	9,2	-0,8
Világbank (2015)	Alap változat	9,7	9,1		

Megjegyzés: A munkaképes korúak csoportja a 15–64 évesek korcsoportjait tartalmazza.

Forrás: Eurostat (2013), KSH NKI (2015) alpváltozata

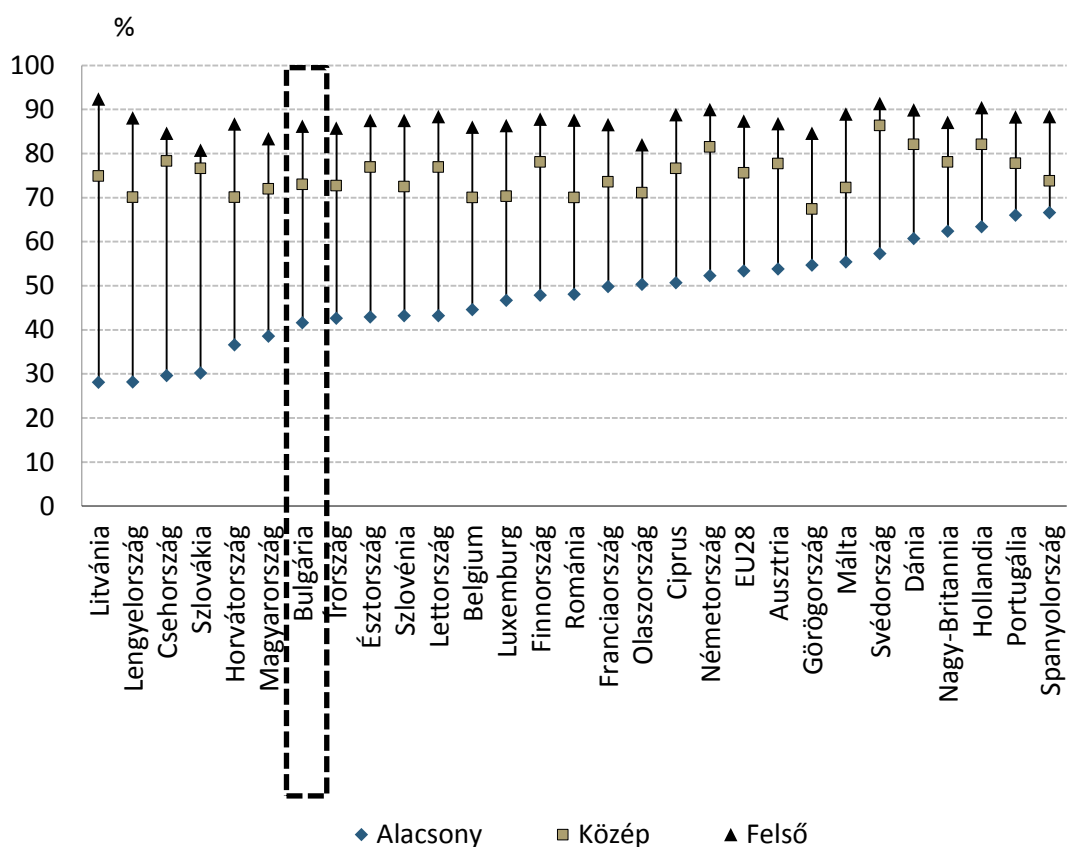
3. Gazdaságpolitikai válaszlepek

A demográfiai változások munkapiaci hatásai aktív gazdaságpolitikai felkészüléssel mérsékelhetőek: egyrészt az aktivitási ráta tovább növelhető középtávon az oktatás és az egészségügy fejlesztésével, másrészt hosszabb távon közvetlenül a demográfiai folyamatokat érintő intézkedésekkel.² Az alacsony aktivitási rátájú csoportok munkapiaci részvételének növelése, a munkaerő minőségi jellemzőinek és a népesség egészségi állapotának további javítása hozzájárulhat a függőségi ráták csökkentéséhez azáltal, hogy egyrészt növeli a foglalkoztatottak létszámát, másrészt lehetőséget adnak a hosszabb aktív életpályákra.

Magyarországon munkapiaci tartalékaink jelentős része az alacsonyan képzettek körében van. A magyar munkaerő-állományt képzettségi szint szerint vizsgálva az látható, hogy az alacsonyan képzettek (középfokú végzettségnél alacsonyabb végzettséggel rendelkezők) aktivitási rátája jelentősen elmarad a képzettebb csoportokhoz képest és az azonos képzettségűekre vonatkozó uniós átlagtól is. Magyarországon 2008 és 2014 között jelentős mértékben, 5 százalékponttal emelkedett az alacsonyan képzettek aktivitási rátája, ugyanakkor a 2014. évi érték még mindig jelentősen elmarad az uniós átlagtól. Hazánkban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aktivitási rátája 83 százalékot, a középfokú végzettségűek aktivitási rátája 72 százalékot tett ki 2014-ben, míg az alacsonyan képzettek aktivitási rátája mindössze 39 százalék volt (7. ábra). Az uniós tagországokban 2014-ben átlagosan 53 százalékot tett ki az alacsonyan képzettek és 76 százalékot a középfokú végzettségűek aktivitási rátája. Míg a demográfiai tényezők csak hosszú távon befolyásolhatóak, addig ezen alacsonyabb munkapiaci részvételű csoportok aktivitása különféle foglalkoztatáspolitikai eszközökkel rövidebb távon is ösztönözhető. Ebben érdemi előrelépést jelentett a Munkahelyvédelmi Akcióterv, amelyet célszerű lehet tovább bővíteni.

² Ezekről lásd részletesebben Palotai és Virág (2016) „Versenyképesség és növekedés – Út a fenntartható gazdasági felzárkózáshoz” című tanulmánykötetét.

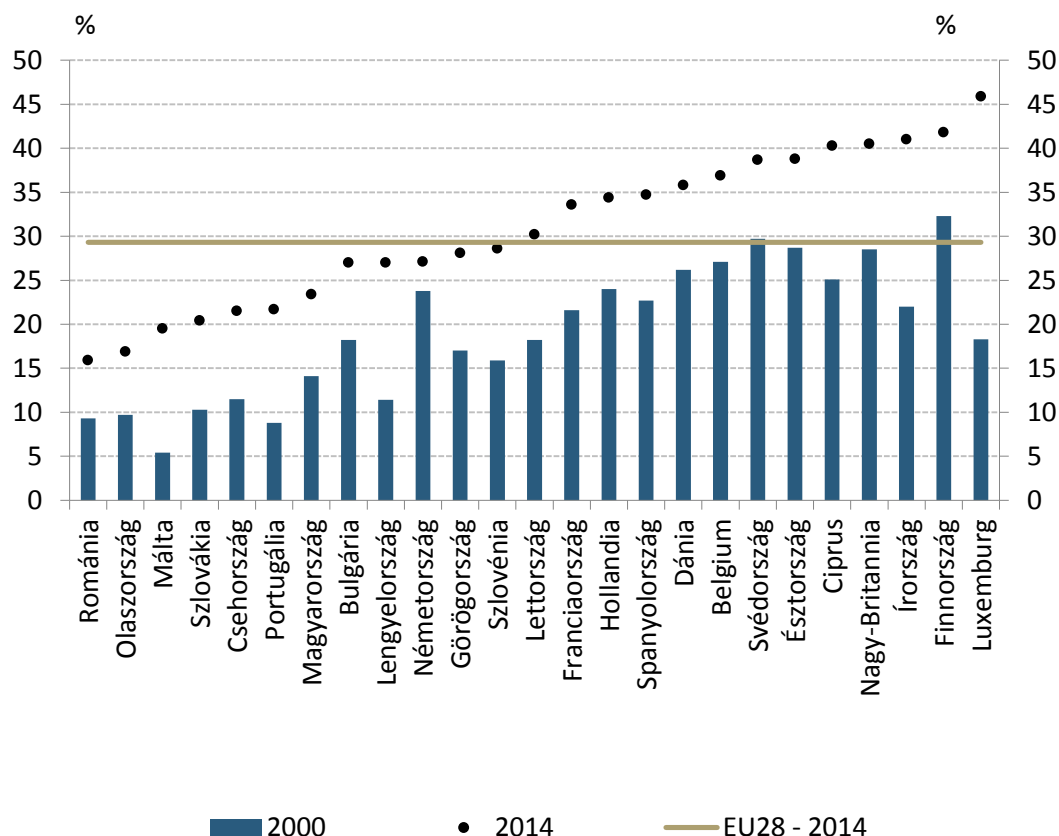
7. ábra: A 15-64 éves népesség aktivitási rátája képzettségi szintek szerint (2014, %)

Forrás: Eurostat

A munkaerő minőségi jellemzőinek javításával mérsékelhetőek a munkaképes korú népesség csökkenő létszámából eredő hosszú távú gazdasági és munkapiaci hatások. Ilyen lépés lehet például a munkaerő-állomány átlagos képzettségi szintjének további növelése az oktatási rendszeren keresztül. Az oktatás három csatornán keresztül is hozzájárul a gazdasági növekedéshez: egyrészt megnöveli a munkaerő-állomány termelékenységét, másrészt növeli a gazdaság innovációs teljesítményét, harmadrészt az oktatás elősegíti azon tudás megszerzését, amely az új technológiák megértéséhez és alkalmazásához szükséges (Hanushek és Wössmann, 2007). A magasan képzettek aránya az ezredforduló óta 14 százalékról 23 százalékra emelkedett Magyarországon a 25–64 éves korosztályban, de továbbra is elmarad az uniós átlagtól és a fejlettebb országokban megfigyelhető aránytól (8. ábra). A képzettségi szint növelése mellett az oktatási rendszer minőségének további javítása is hozzájárulhat az aktivitási ráta emelkedéséhez és a fenntartható gazdasági növekedéshez.

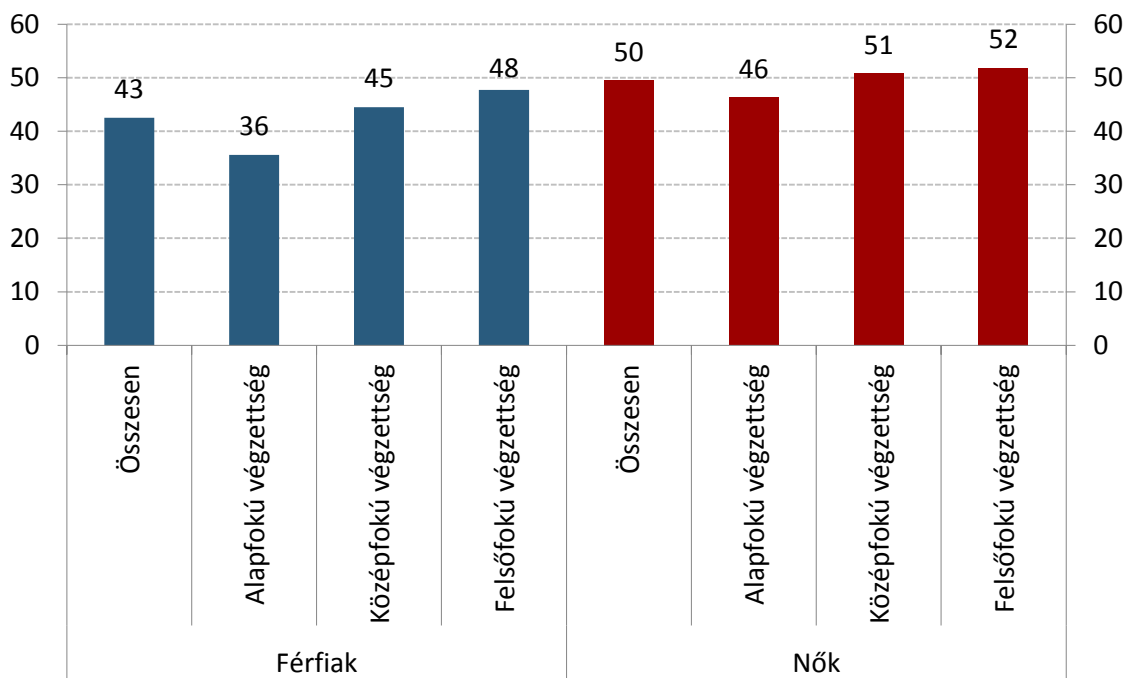
8. ábra: A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 25–64 éves népességen belül, 2014

Forrás: Eurostat

A várható élettartam emelkedésével a munkavállalók hosszabb ideig maradhatnak a munkapiacra. A magyar népesség egészségi állapota nemzetközi összehasonlításban kedvezőtlen, és elmarad a gazdasági fejlettségünk által indokolt szinttől. A születéskor várható élettartam az elmúlt évtizedekben fokozatosan emelkedett hazánkban, ennek ellenére továbbra is a magyar érték az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban. Magyarországon 2013-ban a születéskor várható élettartam 79 év volt a nők és 72 év a férfiak esetében. Ezek az értékek a férfiaknál 6 évvel, a nőknél 4 évvel maradnak el az EU 28 tagállamának átlagától. A Magyarországgal közel megegyező egy főre jutó GDP-vel rendelkező Lengyelországban átlagosan mintegy 2 évvel hosszabb a születéskor várható élettartam. A várható élettartam a különböző iskolai végzettséggel rendelkezők csoportjaiban nagy eltérést mutat: a felsőfokú végzettséget szerző férfiak 30 éves korban hátralévő várható életéveinek száma átlagosan 12 évvel meghaladja az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők élettartamát Magyarországon (9. ábra). Ehhez hasonló nagyságrendű eltérés csak a kelet-közép-európai országokban figyelhető meg, a fejlettebb nyugat-európai tagállamokban nem mutatható ki szignifikáns különbség az eltérő képzettségű csoportok hátralévő várható élettartamában. Mindezek miatt kulcsfontosságú kihívás lehet a népesség egészségi állapot további javítása, és az egészségügyi prevenció további erősítése.

9. ábra: 30 éves korban hátralévő várható életévek száma iskolai végzettség szerint Magyarországon 2012-ben

Forrás: Eurostat

Az öregedés makrogazdasági hatásainak mérsékléséhez a gazdaságpolitikai lépések mellett a gazdasági szereplők viselkedésének megváltozása, azaz alkalmazkodása is hozzájárulhat. A jobb egészségi állapot és a hosszabb várható élettartam növelheti a munkatermelékenységet, és azt eredményezheti, hogy az egyének a korábbi generációkhoz képest tovább dolgozhatnak. A hosszabb aktív életpálya magasabb fogyasztást és jövedelmi szintet tesz lehetővé időskorban azonos megtakarítási ráta mellett. Emellett a születésszám csökkenése a nők jelenleg nemzetközi összehasonlításban is alacsony munkaerő-piaci részvételének növekedését, és így a munkakínálat bővülését eredményezheti. Az előregedés miatt fellépő esetleges munkaerőhiányra a tőke/munka arány fokozatos növelésével is lehet reagálni: a vállalkozások olyan eszközökbe ruházhatnak be, amelyek a munkát produktívabbá teszik.

Végül meg kell jegyezni, hogy **a gyermekvállalás támogatása rövid távon is fontos társadalompolitikai célkitűzés a magyar népesség korstruktúrája alapján.** A magyar népesség korfájának sajátossága két nagy létszámú generáció: az egyik az 1950-es évek első felében született Ratkó-gyerekek, a másik az 1970-es évek második felében született Ratkó-unokák, akik néhány éven belül elhagyják a szülőképes kort. A Ratkó-gyerekek „kifutásával” a szülőképes korú nők létszáma jelentősen csökkenni fog, ami effektív korlátot jelenthet a népességszám későbbi növelése tekintetében is.

„Szerkesztett formában megjelent az Origo.hu oldalon 2016. március 4-én.”

Felhasznált irodalom:

European Commission (2014): The 2015 Ageing Report, Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy 2014/8.

Eurostat (2013): EUROPOP2013

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

Hanushek, E. A. – Wössmann, L. (2007): The Role of Education Quality in Economic Growth. World Bank Policy Research Working Paper 4122.

Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézet (2015): Népeség-előreszámítás 2015.

Kreiszné Hudák, E. – Varga, P. – Várpalotai, V. (2015): A demográfiai változások makrogazdasági hatásai Magyarországon európai uniós összehasonlításban. Hitelintézeti Szemle, 2015. június, 14. évfolyam, 2. szám.

Palotai, D. – Virág, B. (2016): Versenyképesség és növekedés – Út a fenntartható gazdasági felzárkózáshoz. Magyar Nemzeti Bank.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015): World Population Prospects: The 2015 Revision.

Világbank (2015): Population Estimates and Projections, 1960–2050.

<http://data.worldbank.org/data-catalog/population-projection-tables>